

6. Фомина Е.Н. Формирование самообразовательной компетентности студентов на основе применения модульной технологии (на примере средних профессиональных учебных заведений): автореф. дис. на соискание учен. степени канд. пед. наук: спец. 13.00.08 "Теория и методика профессионального образования" /Е.Н. Фомина. – Волгоград, 2007. – 24 с.
7. Чеботарева Е.С. Информационные технологии в развитии самообразовательной компетентности студентов [Электронный ресурс] /Е.С. Чеботарева. – Режим доступа: <http://ito.edu.ru/2008/Kursk/II.html>.

Воропай Н.А.

МЕТОДИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ФОРМИРОВАНИЯ САМООБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ ВОСПИТАТЕЛЕЙ ДОШКОЛЬНЫХ УЧЕРЕЖДЕНИЙ

В современном обществе одним из ведущих, ключевых требований к квалифицированному специалисту, в частности начального образования, является владение им совокупностью компетентностей. Одной из таких является самообразовательная компетентность. Сегодня поиск и обоснование путей формирования данного качества рассматривается в качестве сложного инновационного задания работы высшей школы.

Ключевые слова: самообразовательная компетентность, самообразовательная компетентность будущего воспитателя.

Voropay N.A.

METHODOLOGICAL SUPPORT OF THE FORMATION SELF-EDUCATIONAL COMPETENCE OF THE FUTURE EDUCATORS PRESCHOOL ESTABLISHMENTS

Bringing the objectives and content of modern system of Ukrainian higher education in accordance with the requirements of Bologna Convention provides a shift of emphasis from the formation of students' system of knowledge to creation the conditions for their independent active search. In modern society, one of the leading, key requirements for a qualified professional, in particular primary education is the possession of competencies totality. One of such is the self-educational competence. Today the search and substantiation of the ways to form the quality is considered as a complex of innovative tasks for university work

Key words: selfeducational competence, selfeducational competence of future educator.

УДК 371.13:372.4+37.036.5

Габеркорн І.І.

ДИДАКТИЧНА МОДЕЛЬ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У статті теоретично обґрунтована дидактична модель системи підготовки майбутніх учителів початкових класів до розвитку творчих здібностей молодших школярів. Спроектовано умови підготовки студентів до розвитку творчих здібностей учнів. Охарактеризовано основні етапи зазначеної дидактичної моделі.

Ключові слова: дидактична модель, підготовка майбутніх учителів, умови підготовки, формування готовності студентів.

Головною метою сучасної освіти України є створення умов для розвитку і самореалізації кожної особистості. Вища школа має готувати висококваліфікованих майбутніх учителів початкових класів, здатних до розвитку творчої особистості учня. Фахова підготовка студентів здійснюється через зміст освіти, професійні навички та уміння, що формуються в процесі оволодіння основами професії.

Підготовка сучасного студента педагогічного навчального закладу повинна передбачати таке перетворення системи знань та умінь, отриманих під час навчання, що дозволяє кожній навчальній дисципліні стати засобом формування готовності майбутніх

учителів до розвитку творчих здібностей учнів. Тому організація навчального процесу, спрямованого на творчий розвиток учнів, передбачає цілеспрямоване, науково обґрунтоване конструювання змісту навчання, його дидактичного забезпечення.

На сучасному етапі розвитку педагогіки вищої освіти теоретичні аспекти професійної загально педагогічної підготовки вчителя є предметом уваги значної кількості педагогів. Так, питання загальнопедагогічної підготовки вчителів розглянуті в роботах А. Алексюка, Є. Барбіної, О. Глузмана, Н. Гузій, В. Лугового, В. Семиченко, А. Сущенко, Н. Тарасевич, Г. Троцько і, зокрема, учителів початкової школи – О. Абдулліної, В. Міжерікова, О. Савченко, С. Сисоевої, В. Сластьоніна, Л. Хомич.

З метою прогнозування й планування підготовки майбутніх учителів науковцями використовується метод моделювання. Суть методу стосовно педагогічного дослідження полягає "у теоретичній побудові моделей педагогічних явищ у "чистому вигляді", звільнених від емпіричної основи" [4, с. 21]. Однак, проблема моделювання системи підготовки майбутніх учителів початкових класів до розвитку творчих здібностей молодших школярів не була об'єктом уваги науковців.

Метою даної статті є теоретичне обґрунтування дидактичної моделі системи підготовки майбутніх учителів початкових класів до розвитку творчих здібностей молодших школярів.

В основі методу моделювання лежить використання моделей дослідження об'єктів пізнання. На думку Н. Глузман, метод моделювання передбачає побудову й вивчення моделей реально існуючих предметів і явищ, конструйованих об'єктів для визначення або поліпшення їхніх характеристик, раціоналізації способів їх побудови, управління ними тощо. Модель виконує функцію прогнозування, планування, цілеутворення майбутньої діяльності педагога [2, с. 177–178].

О. Дахин вважає, що модель – це штучно створений об'єкт у вигляді схеми, фізичних конструкцій, знакових форм або формул, який, будучи подібний до досліджуваного об'єкта (або явища), відображує й відтворює в простішому і приблизному вигляді структуру, властивості, взаємозв'язок і відношення між елементами цього об'єкта. Модель підготовки спеціаліста Н. Рейнвальд визначає як еталон, до якого треба прагнути в процесі практичної діяльності вузівського викладача. Ця модель включає: якості особистості, знання і вміння, що повинні бути розвинені у спеціалістів будь-якого профілю; специфічні якості, знання і вміння, що вимагаються завданнями підготовки до конкретних видів діяльності.

О. Комар визначає, що раціонально побудована модель процесу навчання зазвичай повинна включати орієнтовний, виконавчий і контрольний компоненти. В орієнтовному компоненті повинна бути подані загальні підходи до визначення цілей, вказані її основні вихідні позиції, на яких базується подальша програма виконання дій. Виконавчий компонент розкриває підходи до організації навчально-виховного процесу, які повинні забезпечити розв'язання завдань й ілюструє шляхи вирішення проблеми. Контрольний компонент моделі призначений для визначення ступеня відповідності всіх попередніх перетворень інформації попередньому зразку [3, с. 202–204].

Погоджуючись із цими та іншими положеннями, розроблено дидактичну модель системи підготовки майбутніх учителів початкових класів до розвитку творчих здібностей учнів, що складається з трьох етапів: організаційного, формувального та контрольного (рис. 1).

Організаційний етап включає підготовку викладачів, проектування умов підготовки студентів до розвитку творчих здібностей учнів. Реалізація цього етапу здійснювалась у процесі розробки теоретико-методичних засад підготовки студентів до творчого розвитку молодших школярів.

Формувальний етап описує власно методику реалізації умов підготовки майбутніх учителів до розвитку творчих здібностей учнів. Організація процесу формування готовності студентів до розвитку творчих здібностей молодших школярів здійснюється засобами дисциплін психолого-педагогічного циклу, педагогічної практики та засобами спецкурсу "Розвиток творчих здібностей молодших школярів у процесі навчання".

Контрольно-результативний етап передбачає моніторинг сформованості готовності студентів до творчого розвитку молодших школярів у процесі навчання. Проведення підсумкового моніторингу в процесі експериментальної роботи дає можливість отримати об'єктивні дані про результативність системи підготовки майбутніх учителів, внести до неї корективи й досягти запланованого результату.

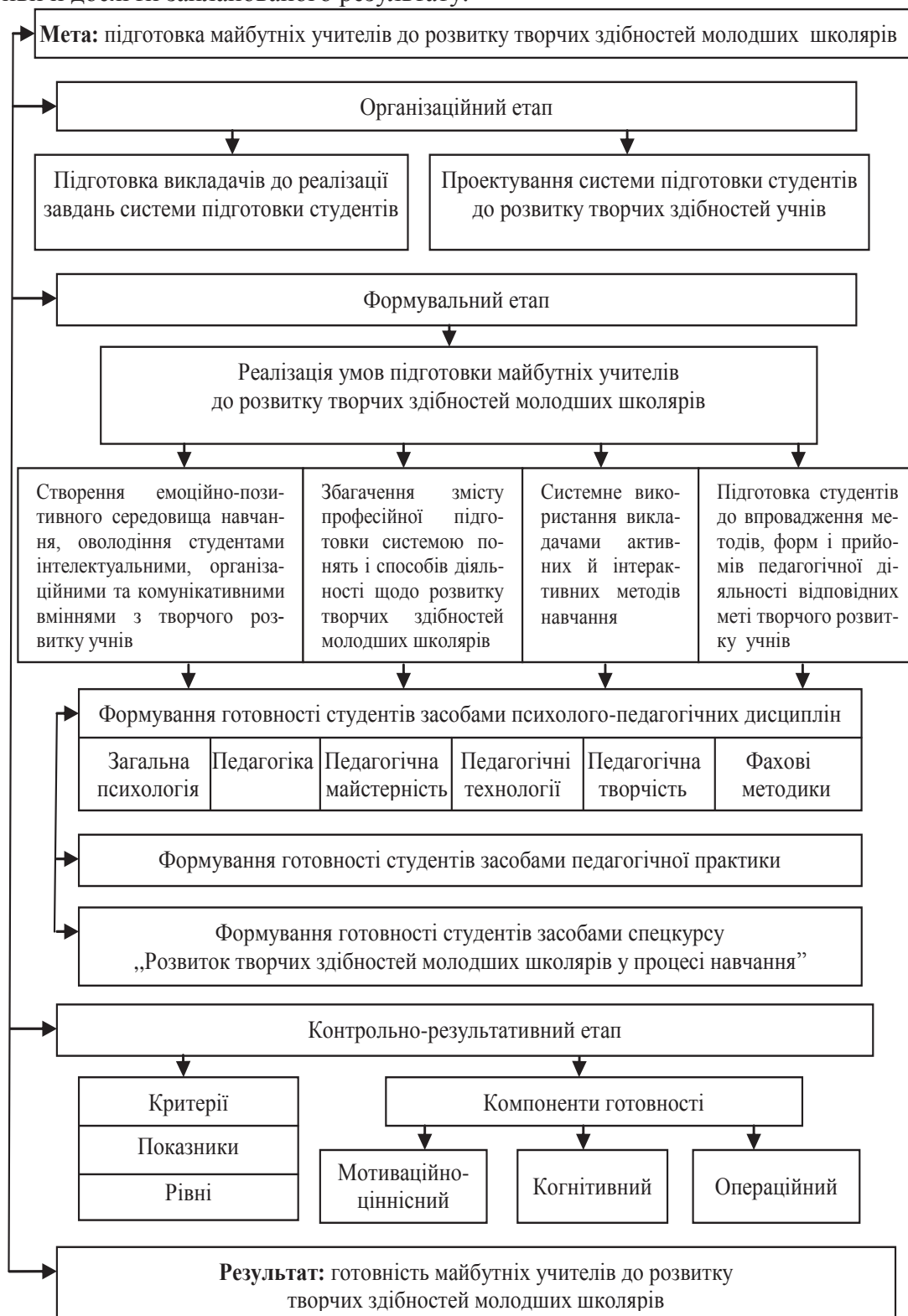

Рис. 1. Дидактична модель системи підготовки майбутніх учителів до розвитку творчих здібностей молодших школярів

Розглянемо докладніше кожний етап розробленої дидактичної моделі системи підготовки майбутніх учителів початкових класів до розвитку творчих здібностей молодших школярів. Почнемо з організаційного етапу. На початку експерименту з викладачами проведено інструктивні заняття, намічено конкретні методи, форми та засоби реалізації моделі, яка повинна бути апробована викладачами в процесі формувального етапу експерименту.

Дидактична модель системи підготовки студентів засновується на таких принципах навчання: науковості змісту і методів навчального процесу, інтеграції змісту навчання, доступності, систематичності та послідовності, свідомості, активності та самостійності студентів, наочності, єдності конкретного й абстрактного, раціонального й емоційного, репродуктивного і продуктивного, міцності результатів навчання та розвитку пізнавальних сил особистості, взаємозв'язку навчання з життям, раціонального поєднання колективних та індивідуальних форм і способів навчальної роботи. Забезпечення ефективності формування готовності студентів до творчого розвитку учнів потребує реалізації сукупності всіх перелічених принципів.

Здійснення професійної підготовки студентів до творчого розвитку учнів можливе лише шляхом реалізації педагогічних умов, що забезпечують досягнення ним певного рівня відповідної готовності.

Для забезпечення формування в студентів мотиваційно-ціннісного компонента досліджуваної готовності необхідно наповнити навчальний процес знаннями, дидактичними методами, формами спілкування, які б надавали можливість формувати у студентів мотивацію й інтерес до фахової діяльності з розвитку творчих здібностей молодших школярів. А для цього заняття мають проводитися на позитивному емоційному фоні. Отже, першою умовою формування готовності майбутніх учителів до розвитку творчих здібностей учнів є створення педагогами емоційно-позитивного середовища під час занять, особливо пов'язаних із творчим розвитком учнів, оволодіння студентами інтелектуальними, організаційними та комунікативними вміннями з творчого розвитку учнів.

Для формування когнітивного компонента готовності необхідно збагатити зміст психолого-педагогічних дисциплін новими елементами навчальної інформації. По-перше, як вважає В. Андрєєв, для підвищення ефективності розвитку творчості студентів у цілісному навчальному процесі необхідно організувати цілеспрямоване навчання методам пізнання і творчої діяльності: науковим методам рішення, наукової постановки завдань, евристичним методам і алгоритмам; методологічним знанням і методам пізнання й дослідження; креативним методам мислення; розумовим операціям; діалектичним методам мислення [1, с. 175–178]. Це забезпечить зростання творчого потенціалу самих студентів. По-друге, зміст загальнопедагогічної і предметно-методичної підготовки потрібно збагатити знаннями про творчу діяльність та її закономірності, творчі здібності дітей і методи їх розвитку, організацію навчального процесу, спрямованого на розвиток творчих здібностей учнів.

Таким чином, другою умовою формування готовності майбутніх учителів до розвитку творчих здібностей учнів є збагачення змісту професійної підготовки системою понять і способів діяльності щодо розвитку творчих здібностей молодших школярів.

Важливу роль у вирішенні поставленої проблеми відіграє застосування в навчальному процесі ВНЗ активних та інтерактивних методів і форм навчання. Такі методи як діалог, полілог, драматизація дидактичних ситуацій, рольові ігри, творчі індивідуальні завдання, творчі ситуації, дискусії, проблемні методи стимулюють творчу навчальну діяльність майбутніх учителів. Важливою складовою педагогічного процесу сьогодні є застосування нового інтерактивного ситуаційного методу навчання, який на думку В. Сластьоніна, сприяє формуванню в студентів творчого підходу до викладання, зокрема він забезпечує розвиток у них таких умінь: аналіз педагогічної ситуації (діагноз); проектування результату в зіставленні з початковими даними (прогноз); аналіз наявних засобів, придатних для перевірки пропозиції і досягнення бажаного результату, вибір оптимальних з них;

конструювання і реалізація навчально-виховного процесу; оцінка отриманих результатів; формулювання нових задач [6, с.68].

Складовою ситуаційного навчання, як вважає Н. Кузьміна, є і комунікативний компонент діяльності, що включає вміння будувати з учнями педагогічно доцільні взаємини [5, с.27].

Таким чином, третьою умовою формування готовності майбутніх учителів до розвитку творчих здібностей учнів є системне використання викладачами активних та інтерактивних методів навчання, які забезпечують формування операційного компонента досліджуваної готовності.

Важливою складовою підготовки студентів до здійснення творчого розвитку молодших школярів є спеціальна робота з розвитку в них умінь застосовувати активні та інтерактивні методи, індивідуальні, групові та колективні форми навчання, розв'язувати і самостійно складати, формулювати творчі завдання, які вони потім будуть пропонувати своїм учням і самостійно доповнювати їх добіркою аналогічних. Ці завдання реалізуються насамперед на практичних і лабораторних заняттях і під час педагогічної практики, яка має значні можливості для формування творчого ставлення до педагогічної діяльності, визначення ступеня професійної готовності та рівня педагогічної спрямованості.

Тому четвертою умовою формування готовності майбутніх учителів до розвитку творчих здібностей молодших школярів є підготовка їх до запровадження відповідних цієї меті методів, форм і прийомів педагогічної діяльності. Педагогічна діяльність майбутнього вчителя має бути зумовлена організацією ефективної взаємодії учнів у процесі навчання, спрямованої на розвиток творчих здібностей молодших школярів.

Формувальний етап включає реалізацію умов підготовки майбутніх учителів початкових класів до розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами психолого-педагогічних дисциплін і спецкурсу.

Створення педагогами під час навчання емоційно-позитивного середовища, особливо пов'язаних із творчим розвитком учнів, сприяє формуванню мотиваційно-ціннісного компонента готовності, а саме забезпечення інтересу, потреби, спрямованості особистості студента на творчий розвиток учнів. Для створення емоційно-позитивного середовища необхідно наповнювати навчальний процес відповідною інформацією, використовувати проблемний виклад начального матеріалу, ділові ігри, методи заохочення й похвали, дискусії, встановлювати правила спілкування, індивідуальний підхід до студентів, самостійну пізнавальну та науково-дослідну роботу студентів з урахуванням їхніх потреб та інтересів.

Збагачення змісту професійної підготовки системою понять і способів діяльності щодо розвитку творчих здібностей учнів сприяє формуванню когнітивного компоненту готовності, а саме вдосконалення системи педагогічних знань, уявлень, засвоєння способів діяльності в єдності з поглибленням мотивації професійної діяльності з розвитку творчих здібностей учнів. У процесі формувального етапу студенти опановують знання з педагогічних дисциплін, зокрема фахових методик, формують у себе систему психолого-педагогічних знань, на базі яких можна здійснювати розвиток навичок і вмінь, спрямованості студентів на творчий розвиток учнів.

На формування операційного компонента готовності спрямовані такі педагогічні умови: системне використання викладачами активних та інтерактивних методів навчання; підготовка студентів до запровадження методів, форм і прийомів педагогічної діяльності, спрямованих на розвиток творчих здібностей молодших школярів.

На цьому етапі студенти на основі певної системи психолого-педагогічного знання з методики розвитку творчих здібностей молодших школярів апробують під час педагогічної практики свої педагогічні навички та вміння, відносно самостійно виконують роботу з творчого розвитку учнів.

Контрольно-результативний етап передбачає підсумковий моніторинг сформованості готовності майбутніх учителів до розвитку творчих здібностей молодших

школярів, ефективності упровадженого комплексу педагогічних умов згідно з розробленою дидактичною моделлю. Головною метою моніторингу є діагностика стану та результатів процесу формування даного виду готовності студентів, цілеспрямоване коригування педагогічного процесу, оброблення, узагальнення й аналіз зібраної інформації для реалізації процесу підготовки майбутніх учителів.

Для здійснення контролю, аналізу й оцінювання передбачені такі методи: бесіди, тестування, анкетування, виконання контрольних робіт, написання рефератів, курсових і бакалаврських робіт, статей і доповідей для конференцій, аналіз якості виконання навчальних завдань, спостереження за професійною діяльністю під час проходження педагогічної практики.

Застосування методу моделювання дало можливість створити дидактичну модель системи підготовки майбутніх учителів початкових класів до розвитку творчих здібностей молодших школярів, яка дозволила зосередити увагу на вирішенні основних питань формування готовності студентів до творчого розвитку учнів. У подальших дослідженнях можлива розробка нових моделей навчання з орієнтацією кожного студента не стільки на оцінку його знань викладачем, скільки на самооцінку, власну мотивацію стосовно навчальної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андреев В. И. Интенсификация творческой деятельности студентов / В. И. Андреев. – Казань : Изд-во Казанского университета, 1990. – 198 с.
2. Глузман Н. А. Методико-математическая компетентность будущих учителей начальных классов : [моногр.] / Н. А. Глузман. – К. : ВИЩА ШКОЛА–XXI, 2010. – 407 с.
3. Комар О. А. Теоретические и методические основы подготовки будущих учителей начальной школы до использования интерактивной технологии : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Ольга Анатольевна Комар ; Черкаси, 2011. – 385 с.
4. Коротяев Б. И. Педагогика как совокупность педагогических теорий : [учеб. пособ.] / Б. И. Коротяев. – М. : Педагогика, 1986. – 168 с.
5. Кузьмина Н. В. Способности, одаренность, талант учителя (В помощь лектору) / Н. В. Кузьмина. – Л. : Знание, 1985. – 32 с.
6. Слостенин В. А. Формирование личности учителя советской школы в процессе профессиональной подготовки / В. А. Слостенин. – М. : Просвещение, 1976. – 160 с.

Габеркорн И. И.

ДИДАКТИЧЕСКАЯ МОДЕЛЬ СИСТЕМЫ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ К РАЗВИТИЮ ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

В статье теоретически обоснована дидактическая модель системы подготовки будущих учителей начальных классов к развитию творческих способностей младших школьников. Спроектированы условия подготовки студентов к развитию творческих способностей учащихся. Охарактеризованы основные этапы указанной дидактической модели.

Ключевые слова: дидактическая модель, подготовка будущих учителей, условия подготовки, формирование готовности студентов.

Haber Korn I. I.

DIDACTIC MODEL SYSTEM OF FUTURE ELEMENTARY SCHOOL TEACHER TO THE DEVELOPMENT OF CREATIVE ABILITIES OF YOUNGER STUDENTS

Summary. This paper theoretically grounded model of didactic training of primary school teachers in the development of creative abilities of younger students. Designed terms of preparing students for the development of creative abilities of students. The basic stages of that didactic models.

Key words: didactic model for training of teachers, training conditions, the formation of students' readiness.